

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Соціально-психологічний факультет
Кафедра соціальної та практичної психології

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Збірник наукових праць викладачів та студентів

Випуск 1

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

*Рекомендовано до друку вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 11.12.2015р.)*

Рецензенти:

- С.М. Симоненко** – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри педагогічної та вікової психології Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д.Ушинського
- В.О. Климчук** – кандидат психологічних наук, професор кафедри психології Українського Католицького Університету
- Л.П.Бутузова** – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології Житомирського державного університету імені Івана Франка

П49 Прикладні аспекти психології особистісного зростання. Збірник наукових праць студентів та викладачів. Випуск 1. / За ред. Л.П. Журавльової, Н.Ф. Портницької, Ю.Ю. Дем'янчук. – Житомир, Вид-во ЖДУ імені Івана Франка. 2015. – 130 с.

У збірнику наукових праць «Прикладні аспекти психології особистісного зростання» представлені результати науково-дослідної діяльності викладачів кафедри та результати роботи студентських психологічних гуртків та проблемних груп.

Статті подано в авторській редакції.

ЧИННИКИ ТА МЕХАНІЗМИ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

1.	Гавриловська К. Психологічна складова нормативно-правової регуляції поведінки особистості.....	6
2.	Дем'янчук Ю. Використання методів арт-терапії у роботі практичного психолога.....	9
3.	Котлова Л. Психологічний аналіз учбових конфліктів.....	11
4.	Котлова Л., Саух Т. Теоретичний аналіз факторів задоволеності шлюбом подружжя.....	15
5.	Кириченко В. Психологія споживчої поведінки.....	17
6.	Кулаковський Т. Формування підприємницьких компетенцій як завдання практичної психології.....	24
7.	Литвинчук А. Місце емпатії в структурі екологічної самосвідомості особистості.....	29
8.	Мазяр О. Психологічний експеримент І.О. Сікорського.....	33
9.	Можаровська Т. Особливості розвитку екологічної свідомості у підлітковому віці.....	35
10.	Фальковська Л. Архетип справедливості в українських казках.....	37
11.	Шмиглюк О., Зарицька Б. Теоретичний аналіз проблеми самосвідомості у психологічній науці.....	40

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ВІКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

12.	Гавриловська К., Скрицька К. Чинники формування інтернет - залежності в юнацькому віці.....	43
13.	Гавриловська К., Шаховець Ю. Особливості емоційної сфери дітей з синдром Дауна.....	45
14.	Котлова Л., Бродовська А. Аналіз результатів дослідження прояву шкільної тривожності молодших школярів з різним рівнем навчальної успішності.....	47
15.	Котлова Л., Дідківська В. Зв'язок рівня комунікативності та інтернет – залежності в юнацькому віці.....	49
16.	Кирильчук І. Дослідження ціннісної сфери школярів при переході з молодших до середніх класів.....	51
17.	Кириченко В., Яцинюк Д. Психологічні особливості споживчої поведінки молоді.....	57
18.	Портницька Н., Войцехівська Ю. Гендерні особливості	

	стратегіальних тенденцій розвитку творчих здібностей у молодшому підлітковому віці.....	60
19.	Портницька Н., Долінчук І. Порівняльний аналіз ефективності опитувальників та психосемантичних методів у вивченні образу майбутнього подружнього партнера у юнацькому віці.....	64
20.	Портницька Н., Хомутовська О. Особливості прояву самостійності підлітків залежно від стилю материнського виховання.....	67
21.	Портницька Н., Чупріна С. Образ ідеальної дитини у свідомості батьків підлітків.....	69
22.	Савиченко О., Манілов Ю. Вікові особливості сприймання політичної реклами.....	71

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ РАКУРС

23.	Весельська А. Вплив особистісних характеристик на розуміння музичних творів.....	75
24.	Гавриловська К., Зверева І. Особливості мотиваційної сфери військовослужбовців.....	78
25.	Гавриловська К., Опанчук Т. Психосемантичні характеристики образу кохання у масовій свідомості.....	80
26.	Гавриловська К., Роїк І. Порівняльний аналіз емоційних станів молодих матерів із різним соціальним статусом.....	83
27.	Котлова Л., Драган С. Аналіз гендерних особливостей ставлення до грошей у студентському середовищі.....	86
28.	Котлова Л., Гарбовська І. Порівняльний аналіз ставлення чоловіків та жінок до поняття «конфлікт».....	88
29.	Котлова Л., Ковальчук В. Динаміка професійної мотивації студентів-психологів першого і п'ятого курсів.....	92
30.	Котлова Л., Ковтун В. Дослідження рівня комунікативної компетентності студентів-психологів 1 та 3 курсу	94
31.	Котлова Л., Осінчук Л. Дослідження стилів поведінки в конфліктній ситуації в студентів з різним соціометричним статусом у групі.....	98
32.	Кириченко В., Божук І. Ефективність використання елементів еротичності у рекламі.....	100
33.	Мазяр О., Міліневська Е. Суперечності між декларованими цінностями та реальною поведінкою студентів гуманітарних спеціальностей.....	102

34.	Савиченко О., Дубова С. Розвиток мотивації досягнення студентів в умовах неформальної освіти.....	106
35.	Тичина І., Листопадська М. Професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників.....	108

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ТА СУПРОВОДУ

36.	Гречуха І. Ціннісна підтримка літературно обдарованих старшокласників: на прикладі роботи українських та польських літературних осередків.....	112
37.	Дем'янчук Ю., Шмиглюк О. Структура психологічного портрету дитини у роботі з проєктивними техніками.....	116
38.	Загурська І. Кризові моменти в розвитку самооцінки першокласників.....	118
39.	Кирильчук І., Черняєва В. Психометрична характеристика тесту визначення рівня навчально-пізнавальної активності студентів ВНЗ.....	122
40.	Тичина І., Байдюк А., Жигун Ю., Кухарчук В., Лобода О. Рефлексія досвіду тренінгової роботи з дітьми, що потребують корекції розумового розвитку.....	125

Список використаних джерел

1. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения / Тамара Олеговна Гордеева. – М. : Смысл : Академия, 2006. – 336 с.
2. Макклелланд Д. Мотивация человека / Дэвид Макклелланд. – СПб. : Питер, 2007. – 672 с. : ил. – (Мастера психологии).
3. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – 2-е изд. – СПб. : Питер ; М. : Смысл, 2003. – 860 с. : ил. – (Мастера психологии).
4. Савиченко О.М. Тренінг-курс розвитку мотивації досягнення студентів у спортивній діяльності / О.М. Савиченко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – № 17 (41). – Частина I. – С.92-97.
5. Цзен Н. В. Психотренинг : игры и упражнения / Н. В. Цзен, Ю. В. Пахомов. – Изд. 2-е, доп. – М. : Класс, 2001. – 272 с.

Ірина Тичина

кандидат психологічних наук, доцент

Марина Листопадська

студентка V курсу

ПРОФЕСІЙНИЙ ВИБІР В УЯВЛЕННЯХ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У психології процес професійного самовизначення розглядається як найбільш значущий компонент професійного розвитку людини. Оскільки професійне становлення вивчається у взаємозв'язку із особистісним розвитком, проблема професійного самовизначення розглядається як складова особистісного самовизначення, а професійний вибір – як форма життєвого вибору особистості [1; 3; 4; 5; 7].

У дослідженнях проблеми самовизначення показано, що для особистості, яка самовизначилась, важливо не лише те, що і як вона робить, але і заради чого це робиться. Самовизначення трактується через співвіднесення «хочу» – «можу» – «є» – «вимагають». Це усвідомлення суб'єктом, чого він хоче (життєві плани, ідеали), ким він є (особистісні і фізичні властивості), що він може (свої можливості і схильності) і чого від нього вимагає суспільство. На рівні професійного самовизначення відбувається усвідомлення «хочу» – «можу» – «є» – «вимагають» стосовно обраної професії [8].

Професійне та життєве самовизначення сучасної молоді вимагає високого рівня особистісної рефлексії та інформаційної обізнаності [6].

В процесі дослідницької роботи використовувалися ідеї Є.О. Клімова про складові професійного вибору: уявлення про систему професійних цілей, про шляхи і засоби їх досягнення, про внутрішні і зовнішні умови досягнення професійних цілей, про запасні варіанти професійного шляху та загальні уявлення про предмет, мету, засоби і умови обраної професії [2].

Методом дослідження було обрано асоціативний експеримент. Загальна кількість досліджуваних становила – 60 осіб.

Отримані результати аналізувалися за такими критеріями: відображення у змісті асоціацій на стимул «професійний вибір» описаних вище структурних складових в уявленнях про процес вибору професії; співвідношення професійних інтересів, цілей («хочу»), з професійно-важливими якостями і схильностями («можу») та соціальним запитом («треба»).

У процесі аналізу асоціації досліджуваних об'єднувалися в групи за схожістю смислових навантажень. Узагальнені дані представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1.

Категорії	Приклади асоціацій
Уявлення про систему професійних цілей	Професія, кар'єра, робота, майбутнє, вибір, відповідальність, перспектива, розум, здійснення мрій, розвиток, можливості, керівництво, професійний ріст, колектив
Матеріальна винагорода	Зарплата, гроші, забезпечення сім'ї
Внутрішні засоби досягнення успіху	Праця, мета, навчання, власна думка
Зовнішні засоби досягнення успіху	Інтерес, профорієнтація, допомога
Емоційні відчуття	Благополуччя, задоволення, складність, рутинна, тривога, проблема

Результати дослідження показали, що для сучасних старшокласників професійний вибір асоціюється, в першу чергу, з такими поняттями як робота (80 %), гроші, зарплата (50%), майбутнє, вибір (40%), благополуччя, задоволення (35%). Рідше зустрічаються такі асоціації як забезпечення сім'ї (30%), відповідальність, навчання, тривога (25%), здійснення мрій, проблема (20%). Найнижчий показник набрали такі асоціації: захоплення, професія (15%), можливості, керівництво, мета, власна

думка, колектив, праця, інтерес, розвиток, допомога, професійний ріст, кар'єра (10%).

За смисловим навантаженням асоціацій було виокремлено п'ять груп. Категорія «уявлення про систему професійних цілей» включає в себе поняття, які реалізуються в процесі вдалого вибору професії та самореалізації особистості: робота, майбутнє, вибір, відповідальність, перспектива, розум, здійснення мрій, розвиток, можливості, керівництво, професійний ріст, колектив, професія, кар'єра. До категорії «матеріальна винагорода» увійшов ряд слів, які описують процес матеріального забезпечення (зарплата, гроші, забезпечення сім'ї). Категорія «засоби досягнення успіху» конкретизує зусилля, які необхідно застосувати для досягнення успіху, і включає «внутрішні засоби досягнення успіху»(праця, мета, навчання, власна думка) та «зовнішні засоби досягнення успіху»(інтерес, профорієнтація, допомога). До категорії «емоційні відчуття» входять такі асоціації як благополуччя, задоволення, складність, рутинність, тривога, проблема, морока. Ці відчуття виникають при необхідності обирати професію та є амбівалентними.

Таким чином, можна зробити висновок, що професійний вибір в уявленнях сучасних старшокласників пов'язується з процесом досягнення успіху та з матеріальним забезпеченням. Ці асоціації відносяться до такої складової професійного самовизначення як «хочу». Можна зазначити, що учні цілком усвідомлюють, що вибір професії – це вибір засобу реалізації своїх життєвих та професійних амбіцій, але не звертають увагу на необхідність враховувати власні можливості, здібності (компонент «можу») та не рефлексують в достатній мірі вимог суспільства, ринку праці (компонент «треба»).

Список використаних джерел

1. Гинзбург М.Г. Психологическое содержание личностного самоопределения / М.Г. Гинзбург // *Вопр. психол.* – 1994. – №3. – С. 43-52.
2. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения / Е.А. Климов – Ростов-на-Дону. Изд. «Феникс», 1996. – 512 с.
3. Котик І.О. Роль рефлексії у формуванні готовності до вибору професії / І.О. Котик // *Практична психологія та соціальна педагогіка.* – 2006. – № 6. – С.67-71.
4. Кудрявцев Т.В. Психологический анализ динамики профессионального самоопределения личности / Т.В. Кудрявцев, В.Ю. Шегурова // *Вопр. психол.* – 1983. – № 2. – С. 51-59.
5. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К. Маркова. – М.: Знание, 1996. – 308 с.
6. Осницкий А.К. Саморегуляция деятельности школьника и формирование активной личности / Алексей Константинович Осницкий. – М.: Знание, 1986.

- 80с. – (Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Педагогика и психология»; №6).
7. Пряжников Н.С. Профессиональное самоопределение в культурно-исторической перспективе / М.С. Пряжников // Вопр. психол. – 1996. – № 1. – С. 62-72.
8. Сафин В.Ф. Психологический аспект самоопределения личности / В.Ф.Сафин, Г.П. Ников // Психол. журн. – 1984. – Т. 5, № 4. – С. 65-73.

Збірник наукових праць викладачів та студентів

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ

Випуск 1

Укладачі Журавльова Л.П., Портницька Н.Ф., Дем'янчук Ю.Ю.

Художнє оформлення обкладинки Кириченко В.В.